

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta " 2.—
za četrlet " 1.—

Naročnina se pošilja
upravnštvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deložniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 48.

V Mariboru, dne 28. novembra 1901.

Tečaj XXXV.

Sramotilec slovenskega ljudstva.

Že iz turskih časov imajo Jugoslovani pregovor, da je poturica hujši kakor Turek, t. j. če je kristjan odpadel in postal Turek, je potem bil mnogo hujši kakor pravi rojeni Turek. Resnico tega pregovora Slovenci bridko izkušamo vsak dan; naši najhujši sovražniki niso pravi Nemci ali Lahji, ampak odpadniki, nemškutarji in lahoni. Pa tega smo že vajeni, da taki ljudje povsod sramotijo Slovence in nam škodujejo, kjer le morejo; pa nobeden sovražnik še ni slovenskemu ljudstvu tako očitno, debelo in žaljivo pljunil v obraz, kakor je to storil dr. Tavčar dne 22. novembra 1901 v seji državnega zbora. Ta dan ostane črn, eden najbolj črnih in neizbrisanih v tužni zgodovini slovenskega ljudstva.

Kdo je dr. Tavčar?

Sin kmetijskih staršev na Gorenjskem, ki se je izšolal s pomočjo duhovnikov in postal advokat. Sedaj je bogat in dobro rejen gospod v Ljubljani, vojvoda kranjskih liberalcev in državni poslanec stolnega mesta Ljubljane. Ta kranjski Nabuhodonosor bi rad, da bi vse slovensko ljudstvo v strahu in trepetu na kolena padlo pred njegovo rejeno postavo. Pa zavedno slovensko ljudstvo se ne zmeni veliko za Nabuhodonosorjeve želje in ukaze, ampak dela po svoji zdravi pameti. Zadnje volitve na Kranjskem niso tako izpadle, kakor si je želel dr. Tavčar. Od tistega časa je mož čisto razjarjen in pri vsaki priliki izlije svojo togoto nad ljudstvom.

Kaj pa je storil?

Že na liberalnem shodu v Črnomlju meseca oktobra t. l. je pljuval pene svoje jeze v obraz slovenskemu ljudstvu. Dasiravno je sam kmetijski sin, je vendar tamkaj izbruhnil, da «naše kmetijsko ljudstvo se ni zrelo za nikakšno javno delovanje», da to, «kar dandanes misli naš kmet, ni za nič», da se v «gospodarstvo vtika naš kmet z nevednostjo novorojenega otroka...» «Duševna revščina našega kmeta je neznosna, ne vidi nič, ne sliši nič, ne občuti nič, prav kakor hlošč je, ki se razrže v farovške deske. Tako duševno mrtev kmet tudi gospodarsko živeti ne more.» — «Naše kmetijsko ljudstvo je ostalo surovo, nevedno in za vsak napredek nesposobno.» Naš kmet je dr. Tavčarju samo «polčlovek».

Glej, pošteno slovensko ljudstvo, tako sodi o tebi ljubljanski liberalni Nabuhodonosor. Pa to bi še pozabili, povedal je to v Črnomlju, doma, pa stokrat hujše je, kar je povedal v državnem zboru pred zastopniki cele Avstrije. Kar se tam pove, se sliši daleč; slišijo ministri, sliši presvetli cesar, sliši cela Evropa, da: sliši cel svet, ki časnike prebira.

Na tem očitnem mestu je omenjenega dne dr. Tavčar nezahšano napadal sv. katoliško cerkev, črnil in opravljal slovensko duhovščino. Pa zato še se ne bi zmenili, kajti tega smo pri dr. Tavčarju že navajeni, in sploh je že stara navada, da glave, ki ne vejo kaj pametnega povedati, najrajši psujejo čez vero in duhovnike, kajti tega jim ni treba nič dokazovati. Za to se, pravimo, ne bi

zmenili, pa neodpušljivo je, da je dr. Tavčar pred celim svetom osramotil ves slovenski narod, rekel je namreč, da je slovenski narod strašno zabit, da je zaostal v razvoju za celo stoletje, tiči v fanatizmu, kakor ga še v sedanjem veku ni bilo.

Najbolj zagrizeni sovražniki našega naroda so glasno ploskali k Tavčarjevemu govoru. Kaj si more svet misliti o nas, če slovenski poslanec tako grdi svoj lastni narod!

Tudi pri drugih narodih se različne stranke kavsajo med seboj, pa nikdar še ni bilo slišati, da bi kateri Nemec, Francoz, Anglež ali Španec tako oblatil pred vsem svetom svoj narod, samo zavoljo tega, ker ljudstvo ni volilo po njegovi volji. Kaj takega je storil le poslanec stolnega mesta cele Slovenije! Bela Ljubljana, zakrij si lice s črnim pajčolanom, ko bi si bila izvolila za poslanca Wolfa, ne bi nič hujšega storila, kakor da si izvolila Tavčarja!

Kjer je slo doslej za blagor in čast slovenskega naroda, tam je Tavčar kot poslanec molčal, kjer se je moglo našemu narodu kaj škodovati, tam se je pridružil našim najhujšim sovražnikom, kjer je bila priložnost osramotiti naš narod, tam je Tavčar nabrusil svoj strupeni jezik.

Nauk za nas.

Mi nismo poklicani vtikati se v kranjske razmere, toda dr. Tavčar je vrgel razžalitev v lice vsemu slovenskemu ljudstvu. Njegov govor bo zlasti nam obmejnim Slovincem neizmerno škodoval

Listek.

Nedolžno obsojen.

Resnična povest. — Spisal L. Heitzer.

(Dalje.)

Tako so ga nadlegovale kakor kače zapeljive misli. Iz vseh kotov celičnih so se zbirale, mučile njegov duh. Ni-li bilo tako, kakor bi duh temote se spremenil v duha Luči, kakor bi bil duh laži prešel v poslanca Resnice?

Ako so zapeljive misli se zaganjale na ubogega jetnika, tedaj je vrgel začete preproge iz rok. Padel je na kolena, njegov delavni stol je postal molitven stolec, in tako je klečal pred svojim Bogom in je prosil z vso gorečnostjo za milost in razsvetljenje. Čudežno okrepčan je vstajal in z besedami, ki jih je že tisočkrat pošiljal proti nebesom: «Gospod, Tvoja volja se zgodi!» začel je vedno zopet svoja opravila.

Današnji dan je bila nedelja, za jetnika Karnerja dan žalostnega spomina; odkar je v ječi, je danes se že drugokrat vrnil. Bil je smrtni dan tistega moža, čegar smrt je za ubogega duhovnika postala toli usodna. Zjutraj je prejel pri sv. maši sv. Obhajilo. Na to je še enkrat daroval vsa poniževanja,

vse dušne bolesti začasa teh dveh žalostnih let ljubemu Bogu; potem pa je molil s sveto gorečnostjo:

«Okrajšaj, o gospod, dneve trpljenja svojega nevrednega služabnika, če je po Tvoji najsvetejši volji! Ako pa hočeš, da ta kelih popolnoma izpijem, daj mi svojo moč in milost. Tudi za tiste prosim, o gospod, po katerih krivdi je prišla ta stiska čez me. Saj niso vedeli, kaj so storili. Daj, podeli jim vsled prekletve, ki so jo na me navalili, blagoslov in zveličanje, da spoznajo resnice pot in svoja srca k Tebi, o Bog, obrnejo. Amen!» Nikoli še mu ni tako sladek mir in tolažba legala na srce, odkar je bil v ječi, ko to nedeljo zjutraj. Po maši je prišel jetniški župnik k njemu in ga jako veselo iznenadil. Ravnatelj jetniški je namreč dal dovoljenje, da sme, ker je duhovnik, dobiti v ječo brevir. Od prvega dne svojega jetništva ga še ni imel v rokah in zato se je moral le ravnati po spominu pri molitvi dnevnih ur, toda večkrat ga je spomin vsled tolikih bridkosti že skoraj zapuščal. Še večje pa je bilo veselje, ko mu je župnik rekel: Prihodnjo nedeljo smete tudi sv. mašo brati. Vaše vzgledno obnašanje, vaša drugim jetnikom priporočevalna potrpežljivost je nagnila gospoda ravnatelja, da vam je to prednost dovolil. Tudi drugo opravilo vam bodo morda

dali. Za jetnike se bo napravila knjižnica; vi boste knjižničar. Mislim, da je zdaj tudi ravnatelj prepričan o vaši nedolžnosti kakor jaz. Jetnik je med tem govorom sedel s široko odprtimi očmi. Lahna rudečica je obšla njegovo obličje; sklenil je roki in hvaležno vzdihoval proti nebesom: «O moj Bog, moj Bog! zahvaljujem te iz globine svojega srca! Od zdaj hočem vse rad in udano prenašati. Moj Bog, hvala Ti!»

XV.

Obletnica smrti Viljema Bellinija je tudi najmlajšemu sinu vzbujala temne spomine. Njegov brat Henrik se je med tem bil oženil, in Patrik je moral njemu in mladi njegovi ženi prepustiti večino Bellinijeve palače. Patrik je stanoval v prostorih, v katerih je pokojni oče zadnja leta pred smrtjo prebival. Patrik je sedel pred pisalnico pokojnikovo. Glava mu je počivala v rokah, in še enkrat si je ponavljal vse dogodke pri smrti. Moral je priznati zdaj, kakor že večkrat od tiste nesrečne preiskave, da se še njegova notranjost ni umirila. Saj ni mogel moža, ki je bil vsled njegove tožbe na deset let obsojen v prisilno delavnico, pozabiti. V tem trenutku je videl zopet bolestni pogled obsojenega duhovnika in slišal posebno naglašene besede zagovornikov: «Tisti pa, ki so obdolžili

Ko bi se na Nemškem ali na Angleskem kateri poslanec tako daleč spozabil, bi bil tisti dan politično mrtev; izbacnili bi ga takoj iz političnega življenja. Vredno je, da bi tudi pri nas vsa politična društva, vse slovenske občine povzdignile glas zoper takega sramotilca slovenskega ljudstva.

Slovenski zavedni rodoljubi na Štajerskem, ki imate še zdravo pamet in vsaj iskro slovenskega ponosa, ali se vam ne studi tako počenje?

In vi poštene slovenski kmetje, vi steber slovenstva na Štajerskem, kaj porečete k temu? Glejte tudi med nami se dobijo ljudje, ki niso nikdar nič storili, samo razdirajo, ti so pijonirji ljubljanskega Nabuhodonosorja; lažnjivi »Rodoljub«, trobenta Tavčarjeve stranke, bo spet prišel s sladkimi besedami in vas hujskal. Ali boste verjeli? Če bi to storili, potem bi imel Tavčar prav, da »nič ne vidite in nič ne slišite.« A tega ne boste storili, ker ste poštene in zavedni Slovenci!

Državni zbor.

Proti redovnikom.

Krščanstvu sovražni poslanci: nemški narodnjaki, socijalni demokrati, prusaki in češki rudečkarji so spoznali za najpotrebnejšo nalogo, udrihati po francoskih menihih in nunah, katere je izgnala tamošnja framsonska vlada iz domače dežele. Ti skrbni varuhi naše države mislijo, da s tem rešijo naše kmete, obrtnike in delavce, če v zbornici trosijo laži, ki so se ovrgele že stokrat. V tem smislu je govoril tudi vodja slovenskih liberalcev dr. Tavčar. Strastno se je zaletaval v redovnike tudi prusak Malik, izvoljen v sosedni Lipnici. Toda izvrstno so branili napade na samostane in sploh na katoliško cerkev Poljak dr. grof Komarovski, dr. Fuchs, dr. Schlegl in baron Morsey. Po opravičnem redu se smejo neresnične trditve, katere so spravili na dan govorniki, po končanih govorih popraviti. Zato se je proti dr. Tavčarju vzdignil gosp. Povše ter mu očital sledeče neresnične trditve: dr. Hruban je član »Slovanskega centra« in je smel govoriti v imenu slovenskega naroda, kateri nikakor ne sovraži samostanov. Ker je dr. Tavčar trdil, da je posebno kranjska dežela preplavljena s samostani, mu je odgovoril Povše, da med vsemi deželami v Avstriji živi primerno na Kranjskem najmanjše število redovnikov. Kajti med tem, ko pride sploh na 10.000 duš v Avstriji po 10 menihov, se jih šteje na 10.000 prebivalcev na Kranjskem samo le po 8. Dr. Tavčar je očital katoliški stranki

na Kranjskem, da se je zavezala v svojem programu, da bo delala na to, da se pomnoži število samostanov. Povše mu odgovarja, da to ni res; program katoliške stranke ne ve o tem ničesar povedati. Dr. Tavčar je trdil, da vlada podpira katoliško stranko. Povše dokazuje, da je resnica ravno nasprotna; vlada, t. j.: vsi cesarski uradniki so pri zadnjih volitvah glasovali izključno za Tavčarjevo liberalno stranko. »Proti moji — Povšetovi — izvolitvi pa je deželna vlada naravnost agitirala.« Hvalil je g. Povše delovanje usmiljenih sester in bratov na Kranjskem: vse stranke v deželnem zboru glasujejo za to, da se njim daje majhna podpora. Proslavljal je nadalje delovanje šolskih sester v deželi: vsi šolski nadzorniki se izražajo o njihovem poduku in njihovi vzgoji pohvalno. Ker je Tavčar očital vladi, da je prodala propadli samostan v Zatičini menihom, mu odgovarja Povše: »12 let je bil ta skoraj propadli samostan na prodaji; nihče se ni zmešnil zanj; kupili so ga redovniki, kateri nikomur ne delajo nadlege; pač pa pride po 40 oseb vsaki dan trkat na samostanska vrata za podporo. Očital je Tavčar vladi, da je pripustila, da so se naselili v Pleterjih menihih. »To ni za našo deželo nesreča« odgovarja Povše. »Kajti pričakujemo, da oni ne bodo posekali grajščinskih gozdov na Gornjancih, kakor dela drug tamošnji posestnik, ki s tem, da gozde pokončava, pripomore da nas zadevajo hude vremenske neizgode. O tem, da bi se menihim imeli naseliti v Kostanjevici«, kakor trdi dr. Tavčar, »jaz ničesar ne vem. Pa, če je res, kar Tavčarjevo glasilu trdi, da bi se tam imeli naseliti ljudje, ki bodo ljudem izposojevali denar po nizkih obrestih, bi to za našo deželo bila le sreča.«

Dr. Tavčar se je strastno zaletaval tudi v škofove zavode, kateri se zidajo v Št. Vidu pri Ljubljani in trdil, da je ljubljanski škof zapovedal, da mora vsak oče, vsaka mati, vsak otrok in tudi delavci v ta namen plačati, sicer pride eksekutor v hišo. Povše vpraša torej dr. Tavčarja, kolikokrat je bil tak eksekutor že pri njem. Vse je zavito. Vsak škof ima pravico po dobrovoljnih zbirkah take zavode ustanoviti, kakor jih za blagor škofije spozna za potrebo. To je storil tudi ljubljanski škof. Če je hotel kdo kaj darovati, dobro; če ne more ali noče, tudi prav. Sicer se je pa spoznalo za primernejše, da se bo v prihodnje pobiralo v cerkvi. Očital je nadalje Tavčar duhovnikom, da znajo dedščino drugih oseb spravljati za sebe. To je neresnično. Ljudstvo zaupa našim duhovnikom, ker je verno, kakor se to zgodi pri vseh narodih,

dokler jih navdaja živa vera. Omenjal je posebej testamenta gospodičine Opač, katere je v dobre namene zapustila svojo hišo. Oporoko je sicer napravil dr. Šusteršič, ker jo je moral narediti. On je bil takrat koncipijent dr. Papeža. Ta je poslal svojega koncipijenta k imenovani gospodičini, katere zagovornik je bil dr. Papež. Dr. Tavčar je trdil, da se v samostanih shranjujejo hranilne knjižice, da imajo frančiškani v Ljubljani takih knjig za 10.000 do 20.000 gld. shranjenih. Vse je laž. Niti jedne hranilne knjige nimajo shranjene frančiškani v Ljubljani; to mi je pod častno besedo zagotovil včeraj frančiškanski župnik. Kadar bo »Slov. Narod« objavil to Vašo trditev, g. dr. Tavčar, bode moral prinesiti tudi popravek. Tavčar je nadalje trdil, »da misijoni razburjajo ljudstvo in stanejo ljudij ogromno svoto denarja, po 500 gld!« Povše odgovarja, da mu je povedal tovariš Žičkar in drugi duhovniki, da se misijonski stroški poravnajo le po milih darovih. Pretirano je, kar je dr. Tavčar govoril o surovosti, ki nastane vsled misijonov in vsled agitacije duhovnikov. Pod prisego so mi potrdili trije možje, da v Gočah se tudi ni godilo tako pri pogrebu tamošnjega župana, kakor je povedal Tavčar. Tamošnji duhovnik je celo prigovarjal ljudem, naj se vdeležijo županovega pogreba. Kdo je streljal, bo pokazala preiskava. Če bi se bilo tako godilo, kakor je trdil Tavčar, bi jaz to najbolje obžaloval.

Strastno je napadel dr. Tavčar naše duhovnike; jaz mu ne morem slediti in vsega popravljam, kar je trdil. Eno pa rečem: ne le moji pristaši, sploh vsi, s katerimi sem govoril, so bridko obžalovali njegov govor. Ena pa moram povedati: najboljši stipendije, vsled katerih je mogoče, da mladi slovenski visokošolci dovršijo svoje nauke in pridejo do častnih služb, prihajajo iz rok naših duhovnikov. Duhovnik Knafl sam je napravil 50 stipendij za slovenske visokošolce na dunajskem vseučilišču; opozarjam na največje dobrotelne ustanove, na zavod za gluhe: čez pol milijona kron so darovali izključno duhovniki za ta zavod. Slednjič trdim tudi to, da vključ temu govoru dr. Tavčarja naši duhovniki, ki so vedno stali trdno in zvesto na strani našega slovenskega ljudstva, ne bodo nikake skode trpeli na svoji časti v srcu na sto tisocev Slovencev.

Dr. Tavčar je med tem govorom Povšeta večkrat mrmral in godel. A ni si upal, mu javno ugovarjati ali njegove besede popravljam. Zglasil se je pri zborničnem predsedniku, da bo zopet govoril; toda grozdje

tatvine tega vnetega in poštenega duhovnika, rotim, naj ne opuste nobenega pomočka, da svojestransko to temoto razsvetlijo! Takrat je ta opomin vzbudil v njem razjarjenje, in to je čuvstvo usmiljenja in vzbujajoče se dvome o krivdi duhovnikov hitro odpravilo. Ali dvomi so se vračali v teku teh dveh let in ravno danes so se mu vsiljevali z vso silo. Neprijeten nemir se ga je polotil; vstal je in stopal po sobi gor in dol. Vsake besede se je spomnil, ki mu jo je oče takrat govoril. Kakšen notranji strah se je kazal v govorjenju in vedenju bolnega očeta, predno je prišel duhovnik! In kak mir, kak dušni pokoj je počival na njegovem obličju, ko mu je duhovnik versko tolažbo vlival v dušo. Ga ni mogla tedaj kakšna stvar toliko skrbeti in mu vest težiti, kaka stvar, o kateri svet in sinova niso nič vedeli.

»Kako je že rekel oče, ko sem ga imenoval »plemenitega«, čegar plemenitost celi svet hvali?« — »V obeh sveta — da, svet sodi po zunanem blesku, toda ne pred sodnikom tu gori in pred glasom tukaj v prsih.« To je oče govoril. Še zdaj se je sinu srce krčilo pri misli, da bi bil morda oče kako krivdo imel na vesti. Tudi zdaj si je prigovarjal, češ oče si je v strahu pred smrtjo domišljeval marsikaj, kar nikdar ni bilo. Ali, tako ga je vprašal notranji glas, zakaj pa je

oče dobil mir in pokoj, ko ga je duhovnik spovedal. Morda ga je duhovnik oprostil težke vesti, ko je oče se odločil, že pred veliko leti morebiti storjeno krivico popraviti. Ni duhovnik takoj drugi dan odpotoval, da bi dano obljubo spolnil? Patrika je zazeblo pri teh mislih, ki so se mu rojile kakor vdahnjene.

»To bi bilo grozno!« zavpil je glasno in se prijel za čelo, kakor bi se bal, da se mu misli porazgubijo, »potem je ta mož pretrpel krivdo, katere niti zaslužil ni; da, še več: spolnitev svete, od mojega očeta zaupane dolžnosti sem jaz, sin njegov, poplačal z groznim obdolženjem! Ali ne, to ni mogoče — to bi bilo pregrozno. In vendar, in vendar — zakaj nisem preiskoval, predno sem izgovoril svojo obdolžitev? Patrik, Patrik, kaj si storil? Če je to resnično, potem ne moreš krivice celo življenje ne popraviti. Kaj naj začnem, da se rešim teh strašnih predsodkov? Naj njega samega vprašam, če je denar porabil, da bi kako ozastarano krivico očetovo popravil? Ne — tisti, ki je tako obsodbo radovoljno sprejel, ne da bi besedico v pojasnjevanje izrekel, ker ni smel prelomiti spovedne molčečnosti, ta bo tudi proti meni molčal. Oh, kdo mi to grozno vganko reši?«

Zopet je sedel pred svojo pisalnico, na kateri je v zlatem stolu bila oljna podoba

očetova. Dolgo je opazoval lice pokojnikovo, kakor bi ga hotel prositi pojasnenja. »Oh«, vzdihnil je počasno, »ko bi med vašimi listinami našel tisto, ki me more dvomov rešiti?«

Nato je odpiral predal za predalom, in vsa pisma in papirji so prišli v njegove roke. Ali pismeca, kjer bi mogel kaj ugodnega za dvome najti, le ni bilo. Skrbno je potem preiskaval posamezne predale in trkal na desčice, ko bi zamolkel glas pri trkanju mu izdal kako skrivno predalce. Ze se mu je zdelo nevspešno to iskanje; slednjič je na njegovo trkanje votlo zadonel zadnji predal. Vžgal je voščeno svečo in posvetil notri. Tu je zapazil na nazobčani stenici krog, ki je bil s črno liso ločen od drugih delov. Patrik je pritisnil na njega — in majhni predalček se je odprl, ko je stenica zdrknila v tesno odprtino. V bližnjem trenutku je držal mladi bankir šopek papirjev v tresočih se rokah. Takoj prvi zavitek, ki je imel naslov očetov, je potrdil Patrikove slutnje. V njegovo veliko začudenje je bil v zavitku bankovec za tisoč dolarjev, ki že ni bil več v veljavi, kakor je Patrik takoj spoznal; vsa barva pa mu je šinila iz obličja, ko je prebral pismo, bankovcu priloženo in na videz precej zastarelo; pisano je bilo z velikimi črkami in se je glasil tako-le: